

"...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

İtiraz konusu başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir :

"Yargı devletin 3 temel erkinden biridir.

Bu ilke gereği yargı erkinin bağımsız olması gereği özellikle vurgulanması gerekmiş bir ilke olup, yasama ve yürütmenin altında olmadığı gibi onlara denk ve özellikle diğer bu iki erkten bağımsız olarak yapılması hukuk anlayışının ve mantığının temel ve zorunlu bir gerekçesi olmuştur.

Yargı erki Türk ulusu adına yargılamaya yetkili mahkemelerden oluşmuştur.

Bunun doğal sonucu olarak C. Savcılığı yargı erkine tabi bir kurum değildir. Yani Cumhuriyet Savcılığı yargının bir unsuru olmayıp kaideden ceza davalarında ceza davasında hazırlık soruşturmasını yürüten , davayı açan, takip eden ve mahkeme sonucu oluşan kararları infaz eden bir kurum olup; ceza yargılamasında özetle davacı taraftır.

C. Savcılığının yargıç güvencesine alınması ya da hâkimler ve savcılarının aynı kanunla mesleki düzenlemelerinin yapılması ve benzeri teminatlar C. Savcılığının yargı erkinin bir parçası olmasını gerektirmez.

C. Savcılığı ve mahkemeler iç içe geçmiş bir biçimde yapılanmıştır.

Bunun neticesi iddia makamını oluşturan savcı ve adli yargı makamını oluşturan hâkimler iç içe geçtiklerinden birlikte aynı çatı altında aynı kurummuş gibi faaliyet göstermektedirler.

Adli yapılanmanın nasıl gerçekleştirileceğini belirleyen yazılı bir kural bulunmamaktadır.

Adliyelerimiz geleneksel uygulama ve taamüllere göre yapılanmakta; ülkemizde fonksiyonel bir adliye mimarisi ve işleyiş sistemi bulunmamaktadır. Anayasa'nın 142. maddesi mahkemelerin kuruluşu görev ve yetkileri, işleyişleri ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir hükmünü amirdir.

2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun; Adalet Bakanlığı'na adalet kurumlarının açılması, geliştirilmesi... ve mahkemeleri açmak ve teşkilatlandırmak görevini vermiştir. Fakat bu görevin nasıl gerçekleştirileceği yönünde yazılı bir kural bulunmamaktadır.

825 sayılı Ceza Kanununun Mevkii Meriyete Vazına Dair Kanun, 4609 sayılı Mehâkimi Şeriyenin İlgasına ve Mehâkim Teşkilatına Ait Ahkamı Muaddil Kanun; her asliye mahkemesi nezdinde C. Savcılığı ihdasını öngörmüştür. Ayrıca 2004 sayılı İcra İflas Kanunu her asliye ceza mahkemesinin yargı çevresinde icra ve iflas dairesi; 1512 sayılı Noterlik Kanunu her sulh ve asliye hukuk mahkemesi çevresinde noterlik ihdasını öngörmüştür. Fakat mahkemelerin nasıl yapılacağı ve işleyeceği yönünde çağdaş ve fonksiyonel bir kural mevcut değildir.

Tüm hükümlerden çıkan ortak sonuç merkezde mahkemeler onun nezdinde ve yargı çevresinde C. Savcılığı, icra ve iflas daireleri ve noterlik kurumlarının kurulması ve yapılanması gerektiğidir.

İddia ve yargının iç içe yapılanış ve işleyişi bağımsız yargı anlayışına aykırıdır.

Bağımsız yargı anlayışı sadece karar vermede bağımsızlık olmayıp teşkilat olarak kendi bünyesi içinde varolan ve yasama ve yürütmeden bağımsız olduğu kadar davanın tarafları ve ezcümle ceza davasının tarafı olan C. Savcılığından da bağımsız yapılanması ve işlenmesi gereken bir teşkilat olmalıdır.

Birinci derece adli yapılanmada mahkemelerin idari, mali ve temsili hiçbir yetkisi bulunmayıp bu yetkiler C. Savcılığı tarafından kullanılmakta olup bu yetkiler ve imkanların C. Savcılığında toplanması mahkemelerin tüm ihtiyaçlarını C. Savcılığına arzetmesi ve yargı dışı kurumlarla ve toplumla münasebetlerini C. Savcılığıyla gerçekleştirmesini zorunlu kılmaktadır.

Yargı bu haliyle C. Savcılığı aracılığıyla yürütmenin bir unsuru olan Adalet Bakanlığı'na adeta bağımlı hale getirilmiştir.

Bu şekli ile yargının bağımsız karar verme fonksiyonu devam etmekle beraber yargının her açıdan yürütmeye bağımlı hale getirilmesi geniş anlamda yargı bağımsızlığına aykırı sayılmalıdır.

Mahkemelerin C. Savcılığı ile iç içe olması mahkemelerin dış yazışmalarının ekseriyetle C. Savcılığı aracılığı ile yürütülmesi ödeneklerin dolayısı ile bütçesinin istenmesi ve kullanılması C. Savcılığına tabi olması donanım ve imkanlarının C. Savcılığının insiyatifinde olması neticesi toplum ve kamu nezdinde C. Savcılığı adliyelerin amiri olarak algılanmaktadır. Bu algılanış sonucu oluşan yargı imajı mahkemelerin C. Savcılığına bağılıymış anlayışına yol açmaktadır.

Yüksek yargıdaki yapılanma bağımsız yargı anlayışına uygundur.

Şöyle ki adli yargının en yüksek mahkemesi olan Yargıtay 2797 sayılı Yargıtay Kanununa göre genel bütçe içinde kendi bütçesi ile yönetilir. Kanuna göre Yargıtay adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı mercine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olup bağımsız bir yüksek mahkemedir. Yargıtay bütçesinin birinci derecede ita amiri Yargıtay birinci başkanıdır. Ayrıca Yargıtay'da Yargıtay birinci başkanı temsil eder. Gene Yargıtay Kanununun bünyesinde düzenlenmiş olan Yargıtay C. Başsavcılığı ise Yargıtay C. Savcılığını temsil eder.

Yüksek yargıda böyle bir yapılanma öngörülmüşken birinci derecede adli yapılanmada bütçe idare ve her türlü dış yazışmalarla ilgili hususta kaideden mahkemeler C. Savcılığına bağımlı halde yapılandırılmıştır.

İptali istenen yasa maddesinin doğal bir sonucu olarak ceza mahkemeleri yazışmalarını kaideten C. Savcılığı aracılığı ile yapmaktadır.

Birinci derecede adli mahkemeler özellikle ceza mahkemeleri istisnaları olsa ve uygulama bunu aşma yönünde çaba gösterse de kaideten yazışmalarını C. Savcılığı aracılığıyla yapmaktadır.

Bu uygulama yargının bağımsız olması neticesi diğer kurumlarla yazışmalarında sorun çıkmamasını temin açısından doğmamıştır. Bu ödenek ve yetkilerin C. Savcılığında toplanmasının tabi bir neticesidir. Nitekim gene bağımsız bir mahkeme dolayısı ile yargının bir unsuru sayılacak idari yargı açısından 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri İdare Mahkemeleri Ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu Ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 9/2. maddesi uyarınca idare ve vergi mahkemelerinin Adalet Bakanlığı ve diğer mercilerle olan idari yazışmaları bölge idare mahkemesi başkanlığı aracılığı ile yapılır. Bu düzenleme karşısında adli mahkemelerin Adalet Bakanlığı ve diğer resmi kurumlarla niçin muhatap alınamadığının bir izahı olmasa gerekir.

İptali istenen yasa maddesi CMUK 2. kitabı olan muhakeme usulü kitabında 5. fasıl duruşma hazırlığı safhasında düzenlenmiştir.

Yani davası açılmış ve son soruşturma safhasına intikal etmiş bir işlemde celplamelerin C. Savcılığınca yazılması ve tebliğ edilmesi ifadesi bugün için bu hali ile hiçbir zaman uygulanmamış olup mahkemelerce yazılan yazıların başka yer C. Savcılığı diğer kurumlar ve kolluğa havale edilmesine dönüşmüş olup, bu durum iddia ve yargının iç içe yapılanmasının bir sonucu olmuştur. Davası açılmış bir işlemde dolayı bile yargısal bir işlemin iddia makamı ile yürütülmesi bağımsız yargı anlayışına uygun değildir. Yargı iddiaya ve savunmaya eşit uzaklıkta olmalıdır. Geniş anlamda ideal bir yargısal faaliyette savunmada iddiayla eşit şartlar altında delil toplayabilmelidir. Yargı nasıl savunma vasıtası ile işlerini yürütmüyorsa iddia vasıtasıyla da işlerini yürütmemelidir. Kaynak Alman Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunundaki ilgili madde tarafımızca bilinmemekle beraber maddenin gerekçesi olarak Vural Savaş ve Sadık Mollamahmutoğlu tarafından yayınlanmış CMUK.nun yorumu kitabında C. 1, sayfa 922 (Ankara 1995) maddenin gerekçesi olarak her müdeinin davasının bizzat takip ve ispat ile mükellef olmasına göre Almanya da olduğu gibi bilumum tebligatın müddei umumilik marifeti ile icrası kabul edilmiştir denmişse de bugünkü uygulamanın C. Savcılığının davalarını ispat etme amacına yönelik olduğunu kabul etmeye imkan yoktur. Zira C. Savcılığı davayı açmakla artık iş son soruşturma safhasına intikal etmiştir. Bizim yargı sistemimizin temel noktası mahkemelerinde son soruşturmayı bizzat yönlendirmesi ve resen delil toplayıp soruşturma yapması ilkesi olduğundan mahkemelerde C. Savcısı davasını ispat etmek için her hangi bir çaba göstermemektedir. Anglo-Sakson hukuk sisteminin uygulanması olan ceza muhakemelerinde iddia ve savunmanın aktif olarak yargılamayı yönlendirmesi ve yargıcın sadece tarafların diyalektikinden elde ettiği sonuca göre karara varması bizim sistemimizde uygulanmamaktadır. Sistemimiz mahkemelerin bizzat aktif olarak son soruşturma ile yükümlü olmasını gerektirmektedir. Bu sistem bünyesinde iddia ve yargının iç içe ve birlikte çalışması savunmanın dışlanarak böyle bir düzenleme yapılması bağımsız bir yargıyı teşkilatlandırılmaması bağımsız yargı anlayışına aykırıdır.

Son soruşturma safhasına gelmiş bir davada mahkemelerin iddiadan bağımsız bir şekilde işlemesi gerekir.

Zira bağımsız yargı, kurumlar üstü fakat toplumla ve diğer kurumlarla doğrudan bağlantısı olan bir yapılanmayı gerektirir. Böyle demokrasi toplumlarında son sözü söyleyen yargıya herkesin kolay ulaşması iddia ve savunmanın üstünde ve bağımsız bir şekilde yapıldığı ve bağımsız işlediği herkesçe bilinmeli ve anlaşılmalıdır.

İddiaya ve idareye bir nevi bağımlı yargı ilk önce hukuk devleti anlayışına zarar verir. Her ne kadar yargı bir erk ve devletin en temel organlarındansa da devletin özellikle idarenin dışında yapılanması ve işlemesi gerekir.

İptali istenen yasa maddesinde celpnamelerin yazılacağı öngörülmüşse de bugün için bunu her türlü yazışma olarak algılamak gerekir. C. Savcılığınca mahkemelerin yazışmalarının yapılması ve işlemin görülmesi mahkemeleri bu tür işlerden uğraşmaktan alıkoyarak yardımcı olma gayesi ile de yapılamaz. Zira bu işlerle tüm mahkemelerin uğraşması gerekmediği gibi (Yüksek yargı ve idare mahkemelerindeki durum gibi) mahkemelerin uygun bir tarzda yapılandırması sonucu yazışmaların gene mahkemeler vasıtası ile yapılması yargıyı dış dünyaya karşı daha bağımsız bir şekilde algılatıracak olup yargının iddiaya bağımlıymış şeklindeki algılanması sonucu zedelenen bağımsız yargı imajına daha olumlu sonuçlar vereceği kesindir.

Bu yasa maddesinin iptali pratik bir sonuç doğurmasa da kavramsal olarak bağımsız yargının anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Bu yasa açıklandığı gibi bu hali ile işleyen bir yasa olmayıp zaman içinde mahkemelerce yazılan yazıların C. Savcılığınca ilgili yerlere havalesine dönüşmüştür.

İddia ve yargı ayrılmadığı ve donanımlarının çağdaş yargısal koşullara uyarlanmadığı sürece belki bu yasanın iptali mevcut donanım ve personel yapısı içinde iş yükünü artıracaktır. Fakat gerekçenin başından beri belirtildiği gibi yasanın varlığı iddiacı olan C. Savcılığını iddiasını ispat gerekçesi olmayıp iddia ve yargının içi içe geçmiş ve yargının her türlü idari ve mali yetkilerinin dahi C. Savcılığında toplanmış olmasının bir sonucu ve ifadesi olmaktadır. Yani yasanın bugünkü uygulanış şekli iddia ve yargının iç içeyapılanması yargının iddiaya bağımlı olmasının doğal bir sonucu olup, belki sırf yasanın iptali bu anlayış ve yapılanma değişmediği sürece herhangi bir şey değiştirmeyecektir.

Mahkemelerin yazışmalarının C. Savcılığı aracılığı ile yapılması Anayasa'nın 141/son maddesinde yazılı "davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir" ilkesine de aykırıdır.

Çünkü bu durumda mahkeme yazılarını C. Savcılığına vermekte bu arada bir zaman kaybı oluşmakta C. Savcılığı yazıyı muhatabı olan yere göndermekte ya da ilgili kuruma ya da kolluğa havale etmektedir. Mahkemenin muhatabı olan kurumla arasına C. Savcılığının girmesi zaman emek ve masraf kaybına yol açmaktadır. Bu dahi açıkça yasanın bugünkü uygulanış şeklinin Anayasa'nın 141/son maddesine aykırı olduğunun kesin bir ispatıdır. Bürokrasinin artmasına yol açan ve kırtasiyeciliği artıran bu durum yargının ağır işleyişinin sebeplerinden biridir.

Son soruşturma safhasında mahkemelerin kıta Avrupa sistemi gereği re'sen soruşturma ile yükümlü tutulmasından dolayı kolluğu doğrudan işletebilmesi bağımsız yargının gereğidir.

C. Savcılığı kolluğun adli amiri olmakla beraber hazırlık soruşturmasından sorumlu C. Savcılığının bu yetkisinden dolayı son soruşturma safhasında mahkemelerin C. Savcılığı aracılığıyla kolluktan delil toplaması ya da kolluğu işletmesi bağımsız yargı anlayışına uygun değildir. Son soruşturma safhasında mahkemeler iddia organından bağımsız bir biçimde kolluğu sevk ve idare edebilmeli işletebilmelidir. Bu durum da savunmada bağımsız bir yargı şemsiyesi altında işlevini çağdaş uluslararası normlara ve gelişmelere uygun yerine getirebilecektir.

Bağımsız yargının çağdaş koşullara uygun yapılandırılması ve işletilmesi Devletin olmazsa olmaz görevi ve amacı olmalıdır.

Bağımsız yargı insan haklarının evrensel anlayışının doğal bir sonucudur. Bugün için ülkemizin uluslararası toplumda özellikle temel bir hedefi olan Avrupa Topluluğu bünyesinde yer almasının da bir nevi olmazsa olmaz koşuludur. Bağımsız ve çağdaş yargının gerçekleştirilmesi hem toplumun yargıyı dolayısı ile devleti hem de Avrupa Topluluğu ya da çağdaş uluslararası yapılanmanın toplumumuz, Devletimiz, yargımızla ilgili kanaatlerinin daha pozitif bir boyutta gerçekleşmesine yol açacaktır.

İptali istenen yasa maddesinin ceza muhakemeleri usulü yasamızda bu hali ile yer almaması gerekir. Bu madde CMUK 34. maddesindeki ifadelerle ilgili olmayıp CMUK 34. maddesindeki tebliğ ve infaz edilecek kararların C. Savcısına verileceği ifadesi hazırlık soruşturması sırasındaki tebliğ ve infaz edilecek kararlar olarak algılanmalıdır. Bu açıdan son soruşturma safhasında düzenlenmiş bulunan CMUK 207. maddenin ilk cümlesinde bulunan "C. Savcılığının duruşma için icap eden celpnameleri yazması ve tebliğ etmesi" ifadesi son soruşturma safhasına ait duruşma hazırlığı safhasında düzenlenmiş bir hüküm olduğundan bunun bağımsız yargı ve dava ekonomisi ilkelerine aykırı olduğu düşünülmektedir.

Yargının gerek yürütmeden gerekse davanın taraflarından bağımsız, ayırık olarak yapılandırılması ve işletilmesi yargının özellikle toplumla direkt muhatap olan ilk derece yargısının bu şekilde kurumsallaştırılması bağımsız yargının teşekkülü açısından zorunlu bir husustur.

İptali istenen yasa maddesi bu haliyle hiç uygulanmamıştır. Mahkemenin yazılarının C. Savcılığınca havale edilmesi şeklindeki uygulamanın yasal dayanağı bu madde olmalıdır.

Yargının bağımsız kurumsallaşmasının önündeki temel engellerden biride bu yasadır. İptali, bağımsız ilk derece adli yargısının kuruluşu açısından en azından mevzuat boyutunda bir ilerlemeye yol açabilecektir.

SONUÇ: İptali istenen CMUK 207/ilk cümlesinde yer alan C. Savcılığı duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder ifadesini Anayasamızın 138, 140, 141 ve 142. maddelerinde genel olarak ifadesini bulan yargı bağımsızlığı ilkesine özellikle 141/son maddesinde yazılı dava ekonomisi ilkesine aykırı olduğu yönünde ciddi gerekçeler bulunduğundan iptali hususunda takdiri Anayasa Mahkemesi'ne ait olmakla durumun Anayasa'nın 152/1 maddesi uyarınca dosya ile birlikte Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine; iptali istenen yasa maddesi bir usul hükmü olduğu cihetle uygulamanın devam ettiği gibi sürdürülmesine durumun bekletici mesele yapılmamasına karar verildi."